

Strategie i zadania edukacji w dobie reformy systemu

-dokąd zmierzamy?

Integracją europejską nie może być tylko realizacja zadań ekonomicznych i politycznych, wolnością przepływu kapitałów, towarów, usług, nauki i technologii, ale przede wszystkim ludzi, idei, kultur i stylów życia. Czynnikiem kreującymi procesy integracji we wszystkich płaszczyznach i obszarach życia i działaniach ludzi są kultura i edukacja.

Podjmując temat modelu edukacji wykraczającego poza granice naszego kraju, należy zwrócić uwagę na rolę, jaką powinna podjąć edukacja, która obok negocjacji w Brukseli czy pracy rządu i parlamentu nad dostosowaniem Polski do unijnych standardów, jest niezwykle istotnym polem aktywności, której celem będzie rzetelne informowanie o przysłowiowych blaskach i cieniach akcesji Polski do Unii Europejskiej. **Ważną rolę** na tym polu **ma do odegrania szkoła**, w której można dziś zauważyć wzrost zainteresowania problemami integracji europejskiej. Organizowane są w niej różne konkursy wiedzy o integracji, tworzone są kluby popularyzujące wiedzę na temat Europy. Wraz z reformą polskiego szkolnictwa zaczęto upowszechniać nauczanie w ramach tzw. ścieżek dydaktycznych, których celem jest przedstawienie procesu integracji europejskiej jako środka do zapewnienia bezpieczeństwa i rozwoju kraju, określenia tożsamości europejskiej i rozwijanie jej u uczniów, aż do wskazania na miejsce i zadania Polski i Polaków w Europie w przyszłości i obecnie.

Unowocześnienie polskiego systemu edukacyjnego było i jest niezbędną inwestycją w rozwój społeczeństwa, zwłaszcza młodego pokolenia. System edukacji musi odpowiadać na zmiany zachodzące w świecie, stale się rozwijać i doskonalić korzystając z najlepszych wzorów i porównując efekty. Strategia systemu edukacji na lata 2007-2013 zakłada, że edukacja w Polsce jako integralny system kształcenia oraz wychowania będzie ułatwiać każdemu

realizację aspiracji oraz rozwój własny i wykorzystanie możliwości, będzie przygotowywać do aktywnego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym – w wymiarze lokalnym, narodowym i globalnym, skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu i marginalizacji osób oraz grup społecznych, szybko i elastycznie reagować na zmiany związane z rozwojem nauki, nowoczesnych technologii i globalizacji i dostosowywać się do zmian zachodzących na rynku pracy.

Rozpoczęta w 1999 roku reforma systemu oświaty zakłada dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy, podnoszenie jakości kształcenia i upowszechnianie wśród młodzieży, a także osób dorosłych, wykształcenia na poziomie średnim i wyższym. Wprowadza nową strukturę szkolnictwa ponadgimnazjalnego, która gwarantuje różnorodność dróg edukacyjnych umożliwiając uzyskanie wykształcenia na poziomie średnim oraz zdobycie wysokich kwalifikacji zawodowych. Założeniem reformowanego systemu jest przygotowywanie młodzieży zarówno do podjęcia pracy, jak i kontynuowania nauki. Obecnie pożądanym przez pracodawców profilem absolwenta jest osoba z wykształceniem co najmniej średnim, zdolna do szybkiego przekwalifikowania się lub podjęcia samodzielnej działalności gospodarczej, z dobrą znajomością, co najmniej jednego języka obcego, posługująca się swobodnie technologią ICT. Osoba kończąca edukację i gotowa do podjęcia pracy powinna cechować się kreatywnością, szybką adaptacją do zmieniających się warunków, umiejętnością samokształcenia i podnoszenia kwalifikacji. Takie przygotowanie uczniów wymaga od szkoły wprowadzania innowacyjnych programów nauczania, a także dobrego wyposażenia szkół i placówek w sprzęt komputerowy i nowoczesne środki technodydaktyczne. Istotną jest edukacja informatyczna. Dzięki programom unijnym i rządowym wspierającym rozwój społeczeństwa informacyjnego, stan wyposażenia polskich szkół w narzędzia informacyjne i komunikacyjne poprawia się systematycznie natomiast wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt informatyczny znacznie odbiega od średniej

UE. Stąd szkoła jest niezbędnym katalizatorem, bez którego proces budowy społeczeństwa informacyjnego jest nie możliwy. Istnieje zatem potrzeba systematycznego wyposażania szkół i placówek w sprzęt komputerowy (odpowiednią ilością stanowisk) z dostępem do Internetu. Nie mam na myśli jedynie zajęć przedmiotowych z zakresu przetwarzania informacji i czy podstaw informatyki ale możliwość prowadzenia lekcji niemal wszystkich przedmiotów ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotów zawodowych z wykorzystaniem technologii ICT

W Polsce edukacja dorosłych nie jest tak powszechna jak w krajach o wydatnej gospodarce rynkowej. Potrzeba doskonalenia umiejętności i dokształcania zawodowego przyczynia się do rozwoju dużej ilości instytucji prowadzących działalność szkoleniową, jednak nie podlegają one ewidencji JST oraz nadzorowi kuratora oświaty. Stąd też jakość prowadzonych przez nie działalności oświatowej nie zawsze jest zadawalająca. Aby zwiększyć efektywność kształcenia ustawicznego i lepsze przygotowanie osób dorosłych do funkcjonowania na rynku pracy należy zapewnić standardy jakości tego kształcenia poprzez wprowadzenie systemu akredytacji, co jest jednym z rozwiązań reformowanego systemu edukacji.

Wejście Polski do Wspólnoty Państw zainicjowało nowe tendencje w kształceniu zawodowym. Gospodarka rynkowa i zmieniający się rynek pracy kształtują specyfikę, kierunki i efektywność kształcenia zawodowego, na który duży wpływ mają programy nauczania jak również przebudowa świadomości społecznej, polegająca na przyjęciu zasady, że kwalifikacje są towarem na rynku. W celu lepszego dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy i zwiększenie perspektyw zatrudnienia absolwentów, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu wprowadza programy modułowe (opracowano już 53 programy). Istotnym zagadnieniem w tym miejscu jest powiązanie kształcenia zawodowego z rynkiem pracy, z czego wynika konieczność wysokiej jakości kształcenia i porównywalność uzyskiwanych kwalifikacji, w związku z

powyższym MENiS zawiera porozumienia z organizacjami pracodawców, samorządami gospodarczymi w zakresie realizacji praktycznej nauki zawodu. Zasadniczy wpływ na tendencje kształcenia zawodowego mają zmiany technologii, zawodów i specjalizacji oraz aktualizacja posiadanych kompetencji. Znaczącą rolę ma transformacja życia społecznego, postęp naukowo-techniczny i jego skutki w środowisku pracy. Z podanych trendów wynika tendencja światowa zawarta w pojęciu edukacji ustawicznej, którą pojmuje się jako uczenie się przez całe życie. Przemawia za nią fakt zmniejszania się czasu pracy zawodowej w związku z późniejszym podejmowaniem pracy przez młodych ludzi, obniżenie wieku emerytalnego, skracanie tygodnia pracy oraz wielość statusów pracowniczych umów o pracę, np. praca w niepełnym wymiarze godzin, praca dorywcza, rozwój samozatrudnienia itp. Przepuszczalnie powinno służyć to zwiększeniu czasu wolnego a tym samym czasu na edukację ustawiczną. Obowiązkiem, który został przypisany państwu w dziedzinie edukacji, jest przygotowanie młodzieży do dorosłego życia, a szczególnie do życia zawodowego. Istnieje zatem potrzeba, zauważona przez MENiS, rozbudzania w młodzieży motywacji do ustawicznej nauki i przygotowywania się do życia w zmieniającym się świecie. Absolwent współczesnej szkoły zawodowej musi być nastawiony na zmiany, co wynika z faktu, iż w okresie aktywności zawodowej będzie przepuszczalnie kilkakrotnie zmieniał zawód i ciągle zdobywał nowe umiejętności. W dobrze zreformowanym systemie edukacji można by wykształcić ten nawyk, który jednak może pozostać martwy z braku zadawalającej odpowiedzi ze strony rynku pracy, stąd kształcenie zawodowe musi być spójne z regionalnym i europejskim rynkiem pracy inaczej będzie kształceniem w tzw. „próżnię”

Istotną rolę odgrywają, przyjęte przez Unię Europejską, standardy kwalifikacji zawodowych, którymi są normy określające wiedzę i umiejętności potrzebne do wykonywania zawodu oraz sposoby ich oceniania. Celem wprowadzania standardów ustanowienie kryteriów oceny przydatności

pracownika czy absolwenta do danego stanowiska pracy oraz zapewnienie jakości produkcji i usług na rynku pracy. W parze ze światową tendencją, jaką jest kształcenie ustawiczne, idzie rola praktyk szkolnych, podczas których uczniowie nabywają doświadczenia, pogłębiają i zastosowują wiedzę nabytą w toku nauki szkolnej w warunkach zbliżonych do przyszłej pracy zawodowej a także zapoznają się z organizacją zakładu. Bardzo często podczas zajęć praktycznych uczniowie weryfikują swoje plany życiowo- zawodowe, stawiają sobie wyższe cele i szukają narzędzi do ich osiągnięcia, na przykład poprzez doszkalanie się, zdobywanie nowych kwalifikacji w obrębie danego zawodu, poszukiwanie źródeł informacji czasem również przez przekwalifikowanie się. Dzisiaj szkoła uczestnicząca w programach unijnych skierowanych do młodzieży może zaoferować swoim uczniom nie tylko praktyki w warsztatach szkolnych, u pracodawców lokalnego rynku pracy, ale również praktyki, staże, wymiany, wolontariat zagranicznych współpracujących partnerów zagranicznych w obrębie Unii Europejskiej, co powiększy osobiste doświadczenia uczniów o wiedzę na temat innych krajów Europy, rozwinięciu poczucie jedności europejskiej oraz wspomogą proces przystosowania do nowych warunków społecznych i ekonomicznych.

Strategia Rozwoju Edukacji stwierdza, że w reformowanym systemie edukacji najważniejszy jest uczeń, student, uczestnik kształcenia ustawicznego, do których strategie kierują swoje działania, ale również nauczyciel, odpowiedzialny za rozwój uczestnika działań. Przepisy prawne obowiązujące od 1 października 2004 r., biorąc pod uwagę wymagania i oczekiwania wobec nauczyciela XXI w., wprowadziły zmiany standardów kształcenia nauczycieli, przedmiotów kształcenia nauczycielskiego, wymiaru praktyk oraz treści programowych i wymaganych umiejętności (znajomości języka obcego w stopniu zaawansowanym oraz wykorzystywanie technologii informacyjnej). Istotną zmianą jest także obowiązek przygotowywania

nauczycieli do nauczania dwóch przedmiotów na wyższych studiach zawodowych.

Rola edukacji - powszechnie dostępnej i możliwie najwyższej jakości - w dążeniu do osiągnięcia celów strategii jest bezdyskusyjna. Dlatego też w projekcie Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 przewidziano uruchomienie Programu Operacyjnego "Wykształcenie i Kompetencje", którego głównym celem będzie podniesienie poziomu wykształcenia polskiego społeczeństwa. Z pewnością nie możemy pozostać na obecnym poziomie, którego świadomie nie porównuje, ponieważ doświadczamy go codziennie jako nauczyciele i pracownicy oświaty, jako rodzice posyłający dzieci do szkoły, jako pracodawcy zatrudniający między innymi absolwentów itp. Z pewnością wiele pracy jest do zrobienia jednak ten ideał nie jest nieosiągalny, co pokazują doświadczenia innych państw.

mgr Zyta Ewa Dapkun

-nauczyciel Zespołu szkół Metalowo-Drzewnych w Białymstoku

mgr. inż. Jarosław Wiślak

- nauczyciel Zespołu Szkół Mechanicznych Białymstoku